

OBSAH

Vladimír Tarasovič:
Vojna s pirátmi, alebo
hra na vojakov? / 1
*Fighting Pirates or Playing
Soldiers?*

Michal Onderčo:
Novodobé pirátstvo:
NATO a EÚ / 4
Modern piracy: NATO and EU

Ivo Samson:
Washingtonský projekt
NATO / 6
*NATO's Washington
Project*

VOJNA S PIRÁTMI, ALEBO HRA NA VOJAKOV?

VLADIMÍR TARASOVIČ

Piráctvo je také staré ako sama história námornej prepravy, akurát v novodobej histórii sme si už nevedeli ani predstaviť, že by sme proti takému niečomu mali hľadať stratégie a nástroje. V poslednom desaťročí sa pirátstvo objavilo v dvoch regiónoch - Juhovýchodnej Ázii a pri pobreží Somálska. Kým znovuzrodenie pirátstva v Juhovýchodnej Ázii si svet takmer nevšimol, novou črtou súčasného boja proti pirátstvu pri somálskom pobreží je jeho využitie ako trenažéra na veľké a dlhodobé cvičenie námorných síl všetkých viac či menej dôležitých morských hráčov.

Obidva regióny pritom spája niekoľko spoločných črt. Panuje v nich nejasná politická situácia, slabé vlády, separatistické hnutia, chudoba. Pozoruhodná je tiež neschopnosť svetového spoločenstva vyriešiť politicko-hospodársku situáciu v krajinách regiónu (na súši). Zároveň ležia na dôležitých námorných cestách, prielivoch a úžinách. Zatiaľ sa ani v jednom regióne nepotvrdilo prepojenie pirátskych skupín na teroristické organizácie. A medzinárodné spoločenstvo ani v jednom nenašlo spoločnú stratégiu a nástroje na potlačenie pirátstva.

STRATEGICKÉ ŠTÚDIE ČÍSLO 1/2009

REDAKČNÁ RADA

Stanislav Guláš
Ivan Hromada
Matúš Korba
Marián Majer
Lucia Najšlová
Róbert Ondrejcsák
Ivo Samson
Vladimír Tarasovič
Tomáš Valášek

Prílohu pripravuje R. C. SFPA, n. o.,
v spolupráci s CSS

Centrum bezpečnostných štúdií
Centre for Security Studies (CSS),
Nevädzová 5,
821 01 Bratislava 2
Telefón/fax: 00421-2-5564 4117

CESTA Z BIEDY

Na prelome tisícročí explodovalo pirátstvo v Juhovýchodnej Ázii, a to predovšetkým v okolí indonézskeho súostrovia v Malackom, Sundskom a Lombokom prielive, teda na námorných trasách spájajúcich Japonsko, Čínu a Taiwan s ostatným svetom. Za najdôležitejšiu príčinu jeho vzniku označili vtedajší predstavitelia ázijských krajín politický a ekonomický chaos na indonézscom súostroví, spojený s narastajúcim separatistickým hnutím na Sumatre. Vytvorilo sa tak ideálne prostredie na pirátstvo, ktorého hlavnými protagonistami sa stali „pobrežní vidiečania“. Tí, vedomí si svojej bezvýhodiskovej situácie a márne čakajúci na vládnú pomoc, oprášili historické skúsenosti svojich predkov a využívajúc výhodné geografické postavenie, začali s narastajúcou frekvenciou prepadávať dopravné lode prevážajúce pre nich „zaujímavý“ tovar.

Podľa údajov Medzinárodného námorného úradu v porovnaní s predchádzajúcim obdobím narástli v roku 1998 námorné útoky na lode v oblasti indonézskeho súostrovia o 40%. Útočili predovšetkým proti zakotveným lodiam a zameriavali sa na kradnutie vecí, ktoré sa dali jednoducho transportovať a rýchlo speňažiť. Postupom času sa však objavovali lepšie finančne a organizačne zabezpečené medzinárodné kriminálne syndikáty, ktoré sa už začali orientovať na dopravné lode, ktoré uniesli a predali aj s tovarom.

Napriek tomu, že cez úžinu medzi Malajziou a Sumatrou, dlhú 550 míľ, prepláva ročne okolo 50 000 lodí a polovica svetového importu ropy, pirátstvo nezaznamenalo nijaký ohlas vo svetovom spoločenstve. Až únos dvoch dopravných lodí z Taiwanu a Japonska, ktoré nadobro zmizli z morskej hladiny v októbri 2000 (aby sa určite objavili premaľované, premenované a preregistrované v niektorej benevolentnej krajine), viedol k snahe o väčšiu spoluprácu regionálnych námorných mocností v boji proti pirátstvu.

Do čela týchto snáh sa postavili Taiwan a Japonsko, dve krajiny, ktoré sú na jednej strane životne závislé od námornej prepravy (90% japonského importu ropy prechádza cez Malacký prieliv), no na druhej strane vzhľadom na svoju pozíciu v regióne bez akejkoľvek šance zjednotiť sa v boji proti pirátom. Taiwan preto, že nebol vzhľadom na svoje právne postavenie ani členom Medzinárodného námorného úradu. Spomienky na japonské pôsobenie v regióne pred a počas dru-

hej svetovej vojny sú zasa pre väčšinu krajín Juhovýchodnej Ázie ešte príliš čerstvé. Aj preto japonská ponuka rozšíriť námorné operácie do oblastí Malackého a Singapurského prielivu nemala šancu na úspech. Boj proti pirátom sa tak obmedzil len na bilaterálnu spoluprácu medzi jednotlivými krajinami regiónu. Hoci sa nepodarilo nájsť spoločnú stratégiu boja proti pirátom v tradičných nebezpečných vodách okolo Indonézie, Malajzie a Malackého prielivu, vďaka nárastu vojenských námorných síl pôsobiacich v regióne v rámci boja proti svetovému terorizmu, lokálnym policajným aktivitám (Indonézia, Malajzia a Singapur), ale aj v dôsledku cunami z konca 2004, došlo za uplynulých päť rokov k čiastočnému poklesu pirátstva v tejto oblasti.

PROFESIONALIZÁCIA ZLOČINU

Podobne ako v Juhovýchodnej Ázii, aj zo Somálska urobila kombinácia vnútorného chaosu a geografickej pozície ideálnu lokalitu pre pirátstvo. Veľmi slabá federálna vláda v Mogadiše síce vyhlasuje, že vládne celej krajine, ale v skutočnosti ovláda len hlavné mesto s okolím a niekoľko iných miest v strednom a južnom Somálsku. Severná časť, ktorú tvoria dva autonómne regióny Somaliland a Puntland, má len veľmi málo spoločného so zostatkom krajiny. Pravdivejším výrokom je, že takmer celú krajinu, vrátane relatívne stabilného Puntlandu, kde sa nachádzajú základne pirátov, ovládajú lokálni vojenský velitelia a islamské skupiny.

Z geografického hľadiska sú pre pirátov dôležité dva aspekty: po prvé, 2 000 míľ dlhé pobrežie, ktoré nemožno celkom strážiť, ani keby malo Somálsko dostatok vycvičených bezpečnostných síl, a po druhé, severovýchodná časť krajiny, tzv. Africký roh, tvoriaci spolu s jemenským pobrežím Adenský záliv, cez ktorý prepláva ročne 20 000 lodí a denne sa prepraví 3 mil. barelov ropy. Práve Adenský záliv s jeho lievikovitým profilom zužujúcim sa z 200 míľovej šírky do 13 míľ širokého prielivu Báb-el-Mandeb je najzraniteľnejšou časťou námornej trasy z Indického oceánu do Adenského zálivu a ďalej do Suezského prielivu.

Pri porovnaní taktiky pirátov v Juhovýchodnej Ázii a Somálsku zistíme, že sa kvalitatívne zmenila a je podstatne sofistikovanejšia.

Podľa odhadov Britského kráľovského inštitútu pre medzinárodné otázky získali somálski piráti v roku 2008 na výkupnom asi 18 – 30 mil. USD. Hoci táto suma v porovnaní so ziskami iných druhov organizovaného zločinu nie je nijako vysoká, rýchla hotovosť umožnila pirátom nakúpiť a využívať zariadenia GPS, satelitné spojenie a podstatne viac a lepšie vybavených plavidiel. Je veľmi pravdepodobné, že onedlho budú mať k dispozícii radarové zariadenie, ktoré im umožní rozšíriť rádius pôsobenia. Už v súčasnosti používajú na jeho zväčšenie tzv. „materské lode“, vďaka ktorým môžu uskutočniť pirátsku akciu aj vo vzdialenosti 200 míľ od pobrežia, kým s rýchlymi člmi sa odvážia maximálne do vzdialenosti 20 – 30 míľ od pobrežia. Materskou loďou je (najčastejšie ukradnutá) rybárska loď so zásobami, ku ktorej piráti pripevnia svoje rýchle člny a tá ich odtiahne na more. Odtiaľ môžu útočiť aj na lode, ktoré sa snažia vyhnúť pobrežným trasám.

Hoci je vybavenie súčasných pirátov podstatne kvalitnejšie než v minulosti a námorná policajná aktivita voči nim nedostatočná, piráti zo somálskeho pobrežia atakujú iba približne 0,3 % všetkých lodí plávajúcich cez Adenský záliv, pričom len 0,1 % lodí je unesených. Rovnako ako v Juhovýchodnej Ázii, ani pri somálskom pobreží sa nepotvrdilo prepojenie medzi pirátmi a teroristickými skupinami, a to ani napriek niektorým vyhláseniam, že za pirátstvom v Adenskom zá-

live je al-Kájda (Mohammad al-Ansi, poradca jemenského prezidenta) a stále sa považuje za kriminálny čin. Nič na tomto stanovisku väčšiny medzinárodných aktérov nezmenilo ani zajatie ukrajinskej lode MV Faina, na palube ktorej bol prepravovaný vojenský materiál vrátane 38 tankov T-72, obrnených transportérov, munície a náhradných dielov sovietskej proveniencie.

Prečo je toto stanovisko také jasné, vyplýva predovšetkým z absolútne rozdielnej motivácie a cieľov teroristov a pirátov. Kým teroristi majú politické ciele, operujú so zámerom spôsobiť čo najväčšie materiálne i ľudské škody, vyhlásiť svoje politické stanovisko a sú ochotní pre to aj zomrieť, základným cieľom pirátov je získať peniaze a svoje útoky viesť tak, aby sa v maximálnej možnej miere vyhli vojenským a bezpečnostným silám alebo mohli bez väčších problémov uniknúť a vo svojej pirátskej činnosti pokračovať aj na druhý deň.

Vynára sa tu otázka, prečo tak stúpol záujem veľkých, ale aj menších námorných aktérov pôsobiť v tomto regióne, keď boj proti pirátom je napriek snahám OSN o jeho uľahčenie minimálne z hľadiska medzinárodného práva stále veľmi komplikovaný? Prečo nebol taký záujem pôsobiť v Juhovýchodnej Ázii pred desiatimi rokmi? Využívajú námorné mocnosti situáciu na vojnovú hru, ktorá im umožňuje za podpory medzinárodného spoločenstva a domácej verejnosti denne krmenej správami o pirátoch testovať nielen nové námorné prostriedky, ale aj nacvičovať v takmer reálnych vojnových podmienkach veľké operácie? Na tieto otázky zatiaľ neexistuje jednoznačná odpoveď.

VŠETCI CHCÚ BYŤ PRI TOM

Odstartovali somálski piráti veľkú vojenskú námornú hru alebo tretiu vojnu v Adenskom zálive? Aj keď odpovedať na túto otázku znamená špekulovať, pokúsime sa hľadať niečo rozumné v tejto hypotéze a poukázať na postupy niektorých námorných mocností pri hľadaní odpovede, prečo by mali pôsobiť v tomto priestore. Dá sa povedať, že Adenský záliv sa od minulého roku stal akýmsi mikrokozmom súčasného sveta. Takmer každá krajina, ktorá má čo i len jeden bojový čln, sa tu usiluje pod pláštikom boja proti pirátstvu udomáčniť. Táto bizarná situácia občas pripomína svorku vlkov, ktorá cíti pach ešte teplej krvi a krúži okolo svojej koristi. V súčasnosti je ešte priskoro odpovedať na otázku, či sú somálski piráti v takomto chápaní koristou, alebo návnadou. Pri bližšom analyzovaní pôsobenia jednotlivých významných aj menej významných námorných aktérov v tomto regióne ich môžeme rozdeliť do nasledujúcich skupín:

1. aktéri pôsobiaci dlhodobo v regióne;
2. inštitucionálni (ad hoc) aktéri;
3. krajiny, ktoré cítia svoju šancu;
4. krajiny, ktoré chcú byť z rôznych príčin pri tom;
5. regionálni aktéri.

Do prvej skupiny určite patria USA a čiastočne Spojené kráľovstvo a Francúzsko. Spojené štáty pôsobia v tomto regióne kontinuálne a najdlhšie, a to aj napriek tomu, že samotná Afrika patrila dlhodobo len medzi ich terciárne záujmy. Ako hlavný garant bezpečnosti svetovej námornej dopravy (vyplýva to z ich geografického postavenia) si však uvedomujú, čo by mohlo pre nich v budúcnosti znamenať, ak by nechali somálskych pirátov postupne expandovať. Hoci súčasné aktivity pirátov nie sú pre USA strategickou hrozbou, v budúcnosti by mohla byť ohrozená ich dominancia vo svetových moriach tak „pirátskym hnutím“, ako aj prípadne efektívnejšími námornými „partnermi“, ktorí v súčasnosti vycítili svoju príležitosť zviest sa na dobrej vlne. USA si tiež uvedo-

mujú dôležitosť Afriky v budúcnosti a aj preto vytvorili United States Africa Command (AFRICOM), ktoré má naplňať aj jeden zo základných strategických záujmov v Afrike – boj proti pirátom pri pobreží Afrického rohu. USA v dlhodobej perspektíve rátajú s pokračovaním svojej prítomnosti v regióne nielen na mori, ale aj na súši a v Džibuti umiestnili svoje CJTF – Africký roh. Americké lode cielene patrolovali proti pirátom v oblasti od augusta 2008, od novembra do decembra 2008 boli súčasťou operácie NATO *Allied Provider* a po prevzatí tejto operácie Európskou úniou pokračujú opäť v samostatnom režime. Námorné sily Francúzska a Spojeného kráľovstva pôsobia v oblasti dlhodobo aj v súvislosti s ich úlohami v Indickom oceáne a v Adenskom zálive, zapojili sa do operácie NATO a EÚ a francúzske špeciálne sily úspešne oslobodili silou francúzske súkromnú jachtu *Le Ponant*.

Skupinu inštitucionálnych (ad hoc) aktérov zas tvoria námorné skupiny NATO, resp. EÚ, ktoré boli vytvorené na základe žiadosti generálneho tajomníka OSN Pan Ki-muna v závere roka 2008 s cieľom zaistiť prepravu humanitárnej pomoci do Somálska v rámci Svetového potravinového programu. Námorná skupina NATO sa podieľala na operácii *Allied Provider* v mesiacoch október – december 2008 a v polovici decembra ju v rámci operácie *Atalanta* vystriedala námorná skupina členov EÚ. Po prvýkrát sa tejto operácii zúčastnila EÚ, čo znamená rozšírenie EBOP aj na more. Kontinuálny prechod medzi oboma organizáciami bol zaistený aj tým, že väčšinu oboch námorných skupín tvoria tie isté krajiny.

KRAJINY, KTORÉ CÍTIA SVOJU ŠANCU

Vznik a pôsobenie NATO, resp. námorných skupín EÚ, akoby vrátilo mnohých nezúčastnených aktérov do čias studenej vojny a obávajú sa ďalších strát svojich pozícií, resp. novo sa črtajúcej šance o získanie vplyvu v regióne, sa usilujú o svoju prítomnosť v ňom.

Medzi protagonistov tejto skupiny patrí jednoznačne Rusko a ďalej Japonsko a Čína.

Rusko si po tom, čo bolo jasné, že NATO bude pôsobiť v Adenskom zálive, uvedomilo, že ak chce aspoň čiastočne získať pozície bývalého Sovietskeho zväzu v tomto regióne, musí okamžite konať. Bez nejakého väčšieho vonkajšieho impulzu sa rozhodlo 23. septembra 2008 vyslať do zálivu fregatu *Neustrašimyj* s protiteroristickým komandom na palube. Teda tri dni predtým, čo bola zajatá ukrajinská dopravná loď *MV Faina* s vojenským materiálom na palube a časťou ruskej posádky. Rusko sa tak po 28 rokoch vrátilo do oblasti Afrického rohu a navyše dosiahlo aj diplomatický úspech v podobe uznania nezávislosti Južného Osetska a Abcházka somálskou vládou a získania povolenia na vybudovanie pozemnej základne v regióne. Somálska vláda bude môcť využívať ruské jednotky pri neutralizácii chaosu v krajine.

Japonské námorné obranné sily (JNOS) sa považujú za druhé najkvalitnejšie na svete a pritom Japonsko ako jediná krajina skupiny G-8 nepôsobí v súčasnosti pri pobreží Somálska. Podľa najvyšších predstaviteľov JNOS v súčasnosti tomu bráni jedine legislatíva (tá bola príčinou stiahnutia japonských vojenských a civilných síl z Iraku a Afganistanu). Za snahou japonského námorníctva ísť k africkým brehom nie je až tak snaha pomôcť pri boji proti pirátom, ako skôr snaha jasne oznámiť svetu, že s japonskými námornými silami treba rátať a zároveň možnosť získať čo najviac skúseností z námornej operácie ďaleko od domovských prístavov. Japonsko cíti príležitosť dosiahnuť to, čo sa mu nepodarilo pred desiatimi rokmi v Juhovýchodnej Ázii.

Čína je v podobnej situácii ako Rusko, ale na rozdiel od neho sa do operácie zapojila od začiatku niekoľkými vojenskými plavidlami a navyše helikoptérmi vysadzuje na svoje dopravné lode komandá, ktoré ich sprevádzajú v najkritičnejších miestach. Čína doposiaľ netestovala svoje námorné sily tak ďaleko od svojho územia a tak dlhodobo. Tak pre ňu, ako aj pre Rusko, je však asi najdôležitejší elektronický prieskum (komunikácia, senzory a pod.) vojnových lodí USA a NATO. Rovnakú možnosť však má aj druhá strana.

Do skupiny krajín, ktoré chcú byť „pri tom“ možno zaradiť Indiu, Pakistan, Malajziu a niektoré ďalšie krajiny. Asi najvýznamnejšou krajinou v tejto skupine je India, ktorá má ambície byť regionálnou námornou mocnosťou, jej ambície však pošramotilo potopenie rybárskej lode v novembri 2008, ktorú indické námorné sily považovali za pirátsku „materskú loď“. Pakistan, sused a dlhodobý vojenský rival Indie, nemá veľké námorné ambície, ale svoje pôsobenie v operácii považuje za veľmi prínosné z hľadiska získania taktických skúseností a dlhodobého pôsobenia na mori. Malajzia je špecifickým účastníkom protipirátskych operácií. Okrem účasti v Adenskom zálive, kde sa snaží získať čo najviac skúseností z koordinácie medzinárodného protipirátskeho úsilia a vylepšenia „operačných techník“, pôsobí dlhodobo spolu s Indonéziou a Singapurom v oblasti Malackého prielivu.

Nakoniec sú tu regionálni aktéri, kam okrem Somálska, ktoré bolo analyzované v predchádzajúcich častiach, môžeme zaradiť Saudskú Arábiu, Jemen a Keňu. Ani jedna krajina, azda okrem Kene, neprekypuje veľkým záujmom o boj s pirátmi. Kým záujmom Jemenu vzhľadom na jeho vnútorné problémy je v maximálne možnej miere obmedziť cudziu vojenskú prítomnosť v Adenskom zálive, Saudská Arábia aj napriek tomu, že má veľmi dobre vyzbrojené námorné sily (avšak najslabšie vycvičené), neprejavovala až do unesenia tankera *Sirius Star* v novembri 2008 takisto veľký záujem o dianie v regióne. Jedinou aktívnou krajinou širšieho regiónu je Keňa, ktorá má mandát OSN na právne riešenie každého incidentu.

HRA

Začala sa teda námorná vojnová hra, o ktorú začína byť postupne veľký záujem. Do regiónu sa snažia rozmiestniť svoje námorné sily všetci relevantní aj menej relevantní námorní hráči. Ich primárnym cieľom však nie je ani tak boj proti somálskym pirátom, ako získať čo najviac skúseností z veľkej operácie väčšinou ďaleko od domovských prístavov. Sústreďenie takého množstva vojenských námorných síl rôznej kvality však môže veľmi ľahko prerásť z „nevinnéj vojnovéj hry“ až do námornej vojny bez jasných pravidiel. Pričom hlavný cieľ súčasnej operácie, zbaviť oblasť somálskych pirátov, zostane nevyriešený, keďže sa nedá vyriešiť len námornými operáciami.

Kým budú mať piráti úkryty na pevnine, ktoré im za „nabíjané“ peniaze poskytujú miestni vojenski velitelia, ich pirátske operácie budú pokračovať. Úspešnosť boja proti pirátom pri somálskom pobreží si vyžaduje funkčnú centrálnu vládu s efektívnou pobrežnou strážou a policajnými silami na vynucovanie práva. Boj proti pirátom na mori je len predĺžovaním agónie Somálska a vyhovuje všetkým námorným mocnostiam, ktoré si veľmi rýchlo uvedomili, že je to ideálny trénažér na reálny výcvik ich námorných síl a presadzovanie vlastnej námornej expanzie. Navyše asi jediná vojenská operácia na svete bezvýhradne podporovaná verejnosťou (aj vďaka CNN efektu).

vtarasovic@cenea.org
(Autor pôsobí v CENEA.)

NOVODOBÉ PIRÁTSTVO: NATO A EÚ

MICHAL ONDERČO

V roku 2008 sa NATO a neskôr aj EÚ začali vážne zaoberať problémom, ktorý sa dá s troškou preháňania nazvať rozprávkovým. Dlhý čas totiž patrili útoky pirátov na lode na mori ozaj len do kníh. Tomuto času je však koniec. Novodobé pirátstvo sa stalo významným problémom pre medzinárodný obchod a bezpečnosť. Pirátstvo je v článku 101 Dohovoru OSN o morskom práve definované ako akýkoľvek skutok spáchaný pre súkromné účely posádkou alebo cestujúcimi na súkromnej lodi alebo súkromnom lietadle namierený na širom mori proti inej lodi alebo inému lietadlu, alebo proti osobám a majetku na ich palube alebo proti lodi, lietadlu, osobám alebo majetku v mieste nepodliehajúcim jurisdikcii nijakého štátu.

Oblasťou Afrického rohu prechádza denne okolo 250 lodí a patrí medzi najdôležitejšie spomedzi obchodných trás. V oblasti Adenského zálivu a pri pobreží Somálska došlo v roku 2008 k významnému nárastu incidentov pirátstva. Zatiaľ čo v roku 2006 sa podľa Medzinárodného námorného úradu udialo len 10 pirátskych útokov v Adenskom zálive, v prvých troch kvartáloch roku 2008 ich bolo už 63. Somálsko je krajina s de facto neexistujúcou vládou a piráti obsadzovaním lodí a následným vymáhaním výkupného získavajú financie na pokračovanie občianskej vojny, ktorá v krajine trvá už druhé desaťročie. Jedným z najznejpokojujúcejších prvkov vývoja v medzinárodnom pirátstve pri pobreží Somálska je fakt, že útoky na lode sú čoraz odvážnejšie. Zatiaľ čo doteraz sa väčšina pirátskych útokov odohrávala na lode, ktoré boli zakotvené alebo sa nachádzali v prístave, v Adenskom zálive piráti útočia na lode „za jazdy“, často za použitia strelných zbraní, ale aj granátometov či prenosných protiletadlových striel. Významnou výhodou pre pirátov je, že neexistencia vlády znamená aj ich relatívnu bezpečnosť na mori. Okrem toho piráti využívajú malé loďky podobné tým, ktoré pri svojej každodennej práci používajú rybári pri somálskom pobreží. Hľadať piráta medzi zhruba tromi tisíckami maličkých rybárskych lodiek je ako hľadať ihlu v kope sena.

Významnou výhodou pre pirátov je, že neexistencia vlády znamená aj ich relatívnu bezpečnosť na mori. Okrem toho piráti využívajú malé loďky podobné tým, ktoré pri svojej každodennej práci používajú rybári pri somálskom pobreží. Hľadať piráta medzi zhruba tromi tisíckami maličkých rybárskych lodiek je ako hľadať ihlu v kope sena.

Problematike námorného pirátstva sa venovala v roku 2008 aj Bezpečnostná rada OSN. V rezolúcii 1814 z 15. mája 2008 zaoberajúcej sa situáciou v Somálsku vyzvala BR OSN okrem iného na ochranu konvojov Svetového potravinového programu smerujúcich do Somálska. V rezolúcii 1816 z 2. júna 2008 vyjadrila BR svoje znepokojenie nad vývojom situácie a nad ohrozením konvojov s potravinovou pomocou pre Somálsko. BR OSN sa v tejto rezolúcii odvolala na Dohovor OSN o morskom práve vrátane častí, ktoré povoľujú prijať kroky na potlačenie

pirátstva vrátane vstupu na palubu, prehľadanie a zadržanie ľudí podozrivých z pirátstva. BR OSN rozhodla, že štáty spolupracujúce so somálskou prechodnou federálnou vládou pri potláčaní námorného pirátstva môžu vstúpiť do teritoriálnych vôd Somálska za účelom boja proti pirátom a použiť všetky potrebné spôsoby na potlačenie aktov pirátstva. Rezolúcia 1838 zo 7. októbra 2008 sa nesie v podobnom duchu a vyzýva na spoluprácu s prechodnou federálnou vládou a tiež na zabezpečenie konvojov Svetového potravinového programu do Somálska. V tejto rezolúcii konala BR OSN v rámci siedmej kapitoly Charty OSN.

Prvou operáciou zameranou na boj proti pirátstvu je iniciatíva Spojenej pracovnej skupiny 150 pod velením USA, ktorá konala v rámci operácie Trvalá sloboda – Africký roh. Spomedzi európskych krajín sa tejto iniciatívy zúčastnilo Dánsko. V súčasnosti sa v oblasti nachádza približne 15 vojenských lodí, ktoré zaisťujú bezpečnosť námornej prepravy.

NATO A ALLIED PROVIDER

25. septembra 2008 požiadal generálny tajomník OSN NATO o pomoc pri ochrane dodávok potravín do Somálska v rámci Svetového potravinového programu (WFP). Ministri obrany NATO s poskytnutím pomoci súhlasili na neformálnom zasadnutí Severoatlantickej rady v Budapešti 8. 10. 2008 a operácia sa začala 24. októbra 2008.

Operácia *Allied Provider* bola založená na rezolúciách BR OSN č. 1814, 1816 a 1838. Operácia ako taká bola multinárodná a zúčastnili sa jej lode z piatich krajín. Hlavnou úlohou operácie bola ochrana konvojov WFP a patrolovanie v oblasti, ale v širšom zmysle sa dá úloha nazvať aj odraďením pirátov. Vlajková loď operácie ITS Durrand de la Penne bola talianska, tri ďalšie lode boli z Grécka, Turecka a Veľkej Británie, zásobovaciu loď poskytlo Nemecko. Me-

dzi hlavné úspechy operácie patrí úspešné eskortovanie siedmich potravinových konvojov WFP, ktoré dodali do Somálska spolu 29 metrických ton potravinovej pomoci. Počas operácie *Allied Provider* sa v oblasti Adenského zálivu odohralo 32 útokov pirátov a 12 lodí bolo unesených. Počas operácie *Allied Provider* došlo aj k najslávnejšiemu útoku pirátov na saudský supertanker Sirius Star, ktorý mal na palube 20% dennej ropnej produkcie z kráľovstva a piráti ho obsadili za 20 minút. Sirius Star neprechádzal priamo Adenským zálivom, ale viac než 800 km juhovýchodne od pobrežia Kene.

Allied Provider bol od začiatku plánovaný ako dočasná operácia. Operácia bola vykonávaná Stálou námornou skupinou NATO 2 (Standing NATO Maritime Group 2) a jej veliteľom bol taliansky kontreadmirál Giovanni Gumiero. Operácia *Allied Provider* spadala pod Veliteľstvo spo-

jeneckých spoločných námorných síl v Neapole. Týždeň po odobrení Severoatlantickou radou sa lode námornej skupiny presunuli do oblasti Suezského prieplavu, kde neskôr niektoré z nich pokračovali na vopred plánovanú návštevu prístavov v oblasti Perzského zálivu v rámci Istanbulskej iniciatívy na spoluprácu.

Podľa vrchného veliteľa spojeneckých síl NATO v Európe Johna Craddocka operácia *Allied Provider* potvrdila, že Aliancia je schopná rýchlo reagovať na vyvíjajúcu sa krízu. Napriek tomu, že operácia sa skončila v decembri 2008, NATO v súčasnosti zvažuje jej obnovenie s vyšším počtom lodí v oblasti.

EU A JEJ ATALANTA

Po skončení operácie NATO *Allied Provider* ju prebrala Európska únia ako *Operáciu Atalanta*. Túto misiu schválila Rada EÚ na zasadnutí 8. 12. 2008 na základe rezolúcií BR OSN č. 1814, 1816, 1838 a 1846.

Na rozdiel od misie NATO, ktorá sa podieľala na stabilizovaní situácie v somálskych vodách len vojensky, je EUNAVFOR – operácia *Atalanta* – súčasťou komplexnej snahy EÚ pomôcť Somálsku. Európska únia sa podieľa na podpore prechodnej vlády v Somálsku, poskytuje krajine humanitárnu pomoc a podieľa sa okrem iného aj na podpore policajných síl v krajine.

Tak ako *Allied Provider*, aj *Atalanta* mala za úlohu najmä ochranu potravinových konvojov WFP, ale aj ochranu iných komerčných plavidiel, a boj proti pirátstvu všeobecne. Veliteľmi operácie boli britský kontreadmirál Philipp Jones ako operačný veliteľ EÚ a grécky komodor Antonios Papaioannou ako veliteľ síl EÚ. Komodora Papaioannou v apríli vystrieda španielsky kapitán Juan Garat Caramé. Veliteľstvo operácie sa nachádza v britskom Northwoode. *Operácia Atalanta* bola na začiatku plánovaná na obdobie 12 mesiacov, pričom sa rátalo so zapojením aspoň šiestich fregát a aspoň troch lietadiel. Celkovo sa rátalo zo zapojením zhruba 1 200 členov personálu. Rozpočet operácie je striedmy a dosahuje výšku 8,3 milióna eur. Lode zúčastňujúce sa operácie pod vlajkou EÚ pochádzajú z Talianska, Francúzska, Veľkej Británie, Nemecka, Grécka a Španielska a pridala sa k nim aj loď z Nórska. V najbližšej budúcnosti sa ráta aj s jednotkami z Holandska, Belgicka či Švédska.

Jedným zo znakov operácie je aj právomoc zadržať, zatknúť alebo presunúť osoby podozrivé z pirátstva. Tieto môžu byť súdené buď v krajinách EÚ alebo v Keni na základe dohody medzi EÚ a Keňou. Ak by chceli podozrivých súdiť krajiny EÚ, museli by byť signatármi Dohody OSN o morskom práve a zároveň signatármi Konvencie o potlačení protiprávnych aktov proti bezpečnosti námornej navigácie. V súčasnosti sú medzi členskými štátmi EÚ len 3 alebo 4 krajiny, ktoré sú schopné viesť súdne procesy proti pirátom na svojej pôde. Aj preto bola 6. marca 2009

podpísaná dohoda s Keňou, na základe ktorej boli už o štyri dni dodaní do Kene prví podozriví z pirátstva.

Okrem Kene však, samozrejme, operácia EÚ spolupracuje aj s ostatnými krajinami, ktoré majú v oblasti svoje vojenské lode v oblasti. Medzi tieto krajiny patrí Rusko, Čína, India či USA.

Medzi najzaujímavejšie a určite aj najinovatívnejšie aktivity misie *Atalanta* patrí internetová stránka www.mschoa.eu, kde môžu spoločnosti registrovať svoje lode a ich trasy prechádzajúce oblasťou. Pomáhajú tým veleniu EUNAVFOR poznať najviac zraniteľné miesta a zároveň informujú velenie o polohe svojich lodí. Velenie EUNAVFOR tvrdí, že spomedzi vyše 1 500 lodí, ktoré boli registrované spoločnosťami od decembra 2008, nebola ani jedna napadnutá pirátmi. Výsledkom operácie *Atalanta* je zníženie počtu pirátskych útokov v Adenskom zálive a pri pobreží Somálska, ako aj zlepšenie boja proti medzinárodnému pirátstvu.

Oveľa zaujímavejší je však politický aspekt misie *Atalanta*. *Operácia Atalanta* totiž môže znamenať ďalší krok

k etablovaniu Európskej únie ako vojenskej mocnosti. Krajiny vnútri EÚ majú rozdielne názory na to, do akej miery sa má EÚ vojensky angažovať. Francúzsko je krajina, ktorá sa najväčšmi angažuje za hlbšiu vojenskú spoluprácu v rámci EÚ a bolo tiež krajinou, ktorá bola najaktívnejšia v boji proti pirátom, keď do oblasti poslala dve lode ešte pred začiatkom operácie NATO. Na druhej strane stoja krajiny, ktoré by radšej videli EÚ väčšmi sa angažovať v štruktúrach NATO – medzi tieto krajiny patrí napríklad Veľká Británia, odkiaľ pochádza mnoho kritikov operácie *Atalanta*.

KEĎ PÄTNÁSTI ROBIA TO ISTÉ...

V súčasnosti pôsobí v oblasti Adenského zálivu zhruba 15 vojenských lodí, ktoré operujú pod vlajkami štátov alebo medzinárodných operácií. Napriek tomu stále nemožno

hovorí o víťazstve nad pirátmi, a to z niekoľkých dôvodov. V somálskych podmienkach je často veľmi ťažké až nemožné rozoznať rybársku loď od pirátskej. Okrem toho príčinou pirátstva v somálskych vodách je vnútorná situácia v krajine, a preto nemožno oddelovať jedno od druhého, alebo riešiť len jednu zo zložiek. V neposlednom rade však treba brať do úvahy aj samotnú veľkosť oblasti, v ktorej je aj 15 moderne vyzbrojených lodí neschopných zabezpečiť stopercentnú ochranu.

Zaujímavým prvkom je pomalé presadzovanie Európskej únie ako vojenskej mocnosti, krok, ktorý si len málo pozorovateľov všimá. V tomto ohľade ide o dôležitý aspekt vývoja v rámci EÚ.

V závere je dôležité znova pripomenúť, že riešenie problému pirátstva v Somálsku je odsúdené na neúspech, kým bude znamenať len hľadanie riešenia na mori. Kľúčom je totiž normalizácia života na pevnine.

michal.onderco@amo.cz

(Autor spolupracuje s Asociáciou pro mezinárodní otázky.)

WASHINGTONSKÝ PROJEKT NATO

IVO SAMSON

Krátko pred začiatkom summitu NATO v apríli 2009 uverejnili štyri špičkové bezpečnostno-politické pracoviská rozsiahly analytický materiál o budúcnosti NATO: Alliance Reborn: An Atlantic Compact for the 21st Century. Autorskými inštitúciami sú Atlantic Council of the United States, CSIS (Center for Strategic and International Studies), CTNSP (Center for Technology and National Security Policy) pri Národnej univerzite obrany a CTR (Center for Transatlantic Relations) pri Johns Hopkins University. Cieľom správy (v rozsahu približne 100 normostrán) bolo vyprovokovať diskusiu o úlohe transatlantického spoločenstva v mieniacom sa svete tesne pred summitom NATO v Štrasburgu a Kehli. Hoci sa správa často dotýka aj otázok reformy NATO, táto problematika tvorí len doplnujúce aspekty pohľadu na konštatovania reality, scenáre a normatívne odporúčania vo vzťahu k NATO. Aj to je zrejme dôvod, prečo sa správa vo svojom názve vyhýba prednostnému použitiu takého explicitného termínu, akým je reforma, už aj preto, že obsahovo v práci prevažuje bezpečnostno-politická, nie vojensko-politická tematika.

O novom atlantickom partnerstve sa hovorí už prinajmenšom od začiatku 90. rokov 20. storočia, autori sa však podujali na to, aby predstavili päť strategických priorít, ktoré stoja pred Alianciou. Tieto priority sa odrážajú od pozadia zmien v globálnom chápaní sveta, ktoré však ponechali charakteristiku niektorých tzv. „nových hrozieb“ celkom nezmenenú. Napriek dynamickým zmenám v ostatných rokoch a napriek trendom v ekonomike, akými sú postupná expanzia rozvojových ekonomík a čoraz výraznejšia stagnácia západných krajín (o 10 – 15 rokov budú rozvojové ekonomiky generovať viac ako polovicu svetovej produkcie), bezpečnostné hrozby sa podstatne nezmenili. Terorizmus, radikálne ideológie, džihadizmus, vízie o obnovení kalifátu, toto všetko predstavuje kontinuitu z predchádzajúcich rokov a bude naďalej vytvárať regionálne tenzie aj transatlantické hrozby. V tomto tematickom okruhu správa už len konštatuje nové hrozby, známe už viac rokov, a ich geografické zakotvenie. Relatívne nová je strategická pozornosť venovaná Arktickému oblúku s jeho predpokladanými zásobami ropy a zemného plynu (údajne okolo 25% svetových zásob).

Nové partnerstvo je nevyhnutne založené na dvoch vzájomne do seba zapadajúcich rovinách: tou prvou je „zlokálnenie“ globálneho a tou druhou „zglobalizovanie“ lokálneho. Inými slovami globálne javy, ako pohyb ľudí, peňazí, zbraní, služieb atď. majú výrazný lokálny vplyv a produkujú tak veľké príležitosti, ako aj obrovské nebezpečenstvo, pretože predstavujú neosobné sily s osobnými dôsledkami. Na druhej strane projekcia lokálneho do globálneho môže mať rovnako dvojsečné následky. Osobné detaily ľudskej integrity sa často zdajú objektom vzdialených udalostí. Napriek tomu, že autori správy

pripúšťajú v plnej miere oprávnenosť negatívneho vplyvu a nebezpečenstva vychádzajúceho z týchto dvoch rovín, tvrdia – hoci skôr formou deklamácií než na základe presvedčivých dôkazov – , že tieto hrozby možno prekonať osvedčenými partnerskými nástrojmi: princípmi demokracie, slobody (v klasickom zmysle slova, t. j. používajú termín „liberty“), odstránením diskriminácie, právnym štátom, mierovým spolunažívaním a inými výdobytiami slobodného sveta. Pre súbor týchto dodržiavaných princípov sa v správe používa termín *acquis Atlantique*.

PÄŤ PRIORÍT

Od tohto *acquis* sa odvíja päť transatlantických priorít, ktorých spoločným menovateľom je čeliť údajnému úpadku euro-atlantického zväzku a vytvorenie odolného atlantického partnerstva. Prvou prioritou je riešenie ekonomických problémov a koncipovanie stratégie pre ekonomiku budúcnosti. To by malo značný psychologický vplyv na milióny ľudí v západnom svete aj mimo neho, ktorí by opäť získali dôveru v možnosť pozitívneho zužitkovania globalizačných trendov. Týmto spôsobom by sa euro-americký svet opäť mohol stať ekonomickým a nasledovaniahodným modelom pre zvyšok sveta.

Druhou prioritou je podľa autorov spoločné vybudovanie „sociálnej“ pružnosti (*societal resilience*). Autori si pod touto prioritou predstavujú predsunutie bezpečnosti mimo vlastných krajín, ktoré sú chránené domácimi bezpečnostnými zložkami (keďže ide o amerických autorov, uvádzajú ako príklad domobranu, resp. „homeland security“). V čase katastrofického terorizmu sú domáce bezpečnostné štruktúry neúčinné napríklad voči bioterorizmu, teda voči takému druhu hrozby, ktorú správa považuje za relatívne pravdepodobnú. Najlepšiu obranu vidí v „multidimenzionálnej stratégii ‘sociálnej’ pružnosti“. Navrhujú výmenu stratégie „predsunutej obrany“ za stratégiu „predsunutej pružnosti“. Žiaľ, autori sa nepokúšajú ani v najmenšom konkretizovať túto stratégiu. Bude – popri diplomacii, spravodajskej práci či vymáhaní práva – táto stratégia používať aj intervenčné vojenské nástroje? Táto otázka ostáva bez odpovede.

Tretou prioritou sú krízové regióny vo svete. Správa ich taxatívne vymenúva (Afganistan, Irak, Pakistan, Perzský záliv, oblasť izraelsko-palestínskeho konfliktu) a hovorí o tom, že o „našu“ bezpečnosť sa dnes vedie zápas v Hinduškí. Žiaľ, ani tu nie sú špecifikované spôsoby obrany, len sa všeobecne deklaruje potreba zastaviť šírenie prostriedkov hromadného ničenia (ZHN) prostredníctvom jednotlivých medzinárodných konvencií pre konkrétne ZHN (NPT pre jadrové zbrane, CWC pre chemické a BWC pre biologické). O skutočnosti, že nebezpečenstvo použitia ZHN rapídne vzrastá napriek tomu, že do týchto mechanizmov a do ich posilnenia sa už dlhé roky vkladá až nekriticky veľká dôvera, sa práca nezmieňuje, a tu správa neprináša nič celkom nové.

Štvrtou prioritou je Európa. Podľa výsledkov projektu Európa ešte zďaleka nie je ani jednotná, ani slobodná a dokonca ani v stave mieru. Týka sa to, samozrejme, Európy mimo hraníc NATO a EÚ. Z jej nepokojných regiónov sa ľahko môže preliať nestabilita do Eurázie, na Stredný východ, ba aj do samotnej Európy v hraniciach NATO a EÚ. Správa vidí opäť základný liek v spolupráci s týmito regiónmi a s Ruskom.

Poslednou prioritou je boj proti klimatickým zmenám, resp. zachovanie „obývateľnej planéty“. Napriek šíreniu prosperity v niektorých častiach sveta ho považuje správa za nevyhnutný a varuje pred humanitárnymi krízami. Na zvládnutie všetkých krízových momentov vo všetkých piatich prioritách správa ešte raz odporúča lepšiu spoluprácu medzi USA a Európou v rámci G-8 a G-20 a zlepšenie práce vo finančných, zdravotníckych a humanitárnych inštitúciách. Všeobecne sa dá povedať, že v tejto časti správy autori len výnimočne povedali alebo navrhli niečo, čo by už roky predtým nebolo pre NATO chronicky známe.

NATO A AFGANISTAN

Len v prípade Afganistanu – teda tam, kde už prebieha rozsiahla vojenská operácia – je správa ochotná výslovne podporiť konkrétny intervenčný princíp koalíčných síl. V tejto súvislosti autori poukazujú na rastúci počet

zmarených teroristických útokov proti USA a Európe, pričom tieto útoky majú údajne pôvod v afgansko-pakistanskom pomedzí. V správe sa kritizuje finančná poddimenzovanosť operácie v Afganistane vrátane nízkeho nasadenia ľudských zdrojov, a to aj zo strany USA. Autori preto navrhujú zlepšenie operačných a taktických spôsobilostí (vrátane transportných schopností), čo umožní menej problémový pohyb medzi jednotlivými regiónmi. Tým však implicitne kritizujú súčasnú štruktúru provinčných rekonštrukčných tímov. Menovite aj pripúšťajú, že národné „caveats“ (obmedzenia, ktoré jednotlivé krajiny kladú na použitie svojich síl) bývajú pre efektívnosť vojenských operácií často kontraproduktívne. Správa zhŕňa situáciu v Afganistane do známeho tvrdenia, že dôveryhodnosť NATO závisí od úspechu v Afganistane. A to napriek tomu, ako dôvodí správa, že bez ohľadu na aktivizovanie článku č. 5 Zmluvy o NATO v r. 2001 nie je súčasná operácia v Afganistane formálne vedená ako operácia podľa článku č. 5.

Západná súdržnosť a efektívnosť je do značnej miery blokována aj rozporuplným vzťahom k Rusku, a preto autori navrhujú použiť voči tejto krajine dvojakú (dual track) stratégiu: jednak stanoviť konkrétne návrhy na obojstranne vhodnú spoluprácu a na druhej strane Rusko upozorniť na neprípustnosť neštandardných postupov (zastrešovanie, nerešpektovanie medzinárodného prá-

Západná súdržnosť a efektívnosť je do značnej miery blokována aj rozporuplným vzťahom k Rusku, a preto autori navrhujú použiť voči tejto krajine dvojakú (dual track) stratégiu: jednak stanoviť konkrétne návrhy na obojstranne vhodnú spoluprácu a na druhej strane Rusko upozorniť na neprípustnosť neštandardných postupov (zastrešovanie, nerešpektovanie medzinárodného práva, porušovanie „helsinských“ princípov). Správa, žiaľ, nerozpracúva možné scenáre reakcie Ruska na takú kritiku, keďže od Moskvy sa dá automaticky očakávať nielen popretie podobných obvinení, ale celý rad protiobvinení smerom k západnej strane (prípady Kosova a rezolúcie BR 1244 na prvom mieste).

va, porušovanie „helsinských“ princípov). Správa, žiaľ, nerozpracúva možné scenáre reakcie Ruska na takú kritiku, keďže od Moskvy sa dá automaticky očakávať nielen popretie podobných obvinení, ale celý rad protiobvinení smerom k západnej strane (prípady Kosova a rezolúcie BR 1244 na prvom mieste).

MISIE NATO

Druhá časť analýzy je už priamo zameraná na situáciu v NATO, na spôsoby manifestácie aliančných aktivít (misie) a na problematiku vnútorných reforiem, politických aj vojenských.

Misie sú v NATO v porovnaní s obdobím počas studenej vojny úplne novým javom. Ak po vyše štyri desaťročia NATO nebojovalo ani raz, dnes sa angažuje v piatich rôznych operáciách. Bez ohľadu na takúto závažnú zmenu si NATO zachovalo svoju trojakú funkciu: zabezpečiť kolektívnu obranu svojich členov, inštitucionalizovať transatlantický zväzok a slúžiť ako politické fórum. Aliancia však potrebuje novú rovnováhu, ktorá sa už dávnejšie vyjadruje v hesle „out of area or out of business“.

Vo svojom návrhu nového NATO autori správy odporúčajú dodržiavať rovnováhu medzi domácimi (vnútri NATO) a zahraničnými misiami. Ako domáce misie sa tu označujú potenciál odstrašenia, transatlantická pružnosť a schopnosť zachovať v Európe jednotu, slobodu a mier. Vyváženým

náprotivkom tých domácich majú byť zahraničné misie: predchádzanie krízam, operácie na podporu stability, partnerská spolupráca. Ak tieto dve misie predstavujú dva základné piliere zodpovednosti aliancie, potom NATO nemôže obstáť, ak neurobí zmenu v súčasnej štruktúre. Tú treba zmeniť a NATO sa navyše musí udržiavať v pohotovostnom režime pre prípad, že bude potrebné implementovať článok č. 5, ktorý naďalej ostáva alfou a omegou existencie Severoatlantickej zmluvy. Pohotovostný režim bude najlepšie udržiavať prostredníctvom obranného plánovania, pravidelných vojenských cvičení a racionálnych investícií do infraštruktúry. Nič z toho sa podľa autorov správy v NATO v dostatočnom meradle nedeje. V správe sa navrhuje, aby sa popri silách rýchlej reakcie (NRF) vytvorili aj iné mnohonárodné zbory zložené z príslušníkov nových členských krajín.

Transatlantická pružnosť sa dá zvýšiť tým, že sa NATO zapojí do globálneho úsilia v množstve čiastkových prístupov v otázkach systému včasného varovania, protiterorizmu, schopnosti reagovať na prípadné katastrofy veľkého rozsahu, „kyberobrany“, „bioobrany“ a konzultácií o energetickej bezpečnosti. Všetky prvky tejto transatlantickej pružnosti by sa mali zapracovať do nového strategického konceptu NATO. V úsilí udržať Európu ako jednotný, slobodný a mierový priestor je nevyhnutné pokračovať v politike otvorených dverí a trvať tak na záveroch summitu NATO v Bukurešti (2008). Tu treba

pripomenúť, že nasledujúci summit NATO v Štrasburgu a Kehlil splnil odporúčania autorov správy len čiastočne: potvrdil síce politiku otvorených dverí – opakovane v prípade Ukrajiny a Gruzínska – ale nijakým spôsobom neposunul diskusiu o ich zaradení do Akčného plánu členstva.

NATO A INÉ MEDZINÁRODNÉ ORGANIZÁCIE

Správa sa usiluje preklenúť spor (priznajme, že do značnej časti účelový) medzi NATO a EÚ. Autori sa tu obmedzujú opäť skôr na neutrálne a nadstranícke konštatovanie, že vzájomná spolupráca je v záujme transatlantického spojenectva a že oslabenie NATO nemôže slúžiť na posilnenie európskej obrany a naopak. Multilaterálna dimenzia amerických autorov tejto správy sa však nakoniec predsa len prejavuje v normatívnom tvrdení, že iba silná Európa, ktorá rozvíja svoje vojenské spôsobilosti, môže ponúknuť Spojeným štátom rovnocenné partnerstvo a len taká Európa bude schopná podporiť americké iniciatívy vo svete. Autori tak (celkom sympaticky) menia európsky archetyp v pohľade na USA, ktorý znie skôr: počkajme, čo nám USA ponúknu, a podľa toho sa budeme správať.

V záujme upevnenia euro-amerického partnerstva ponúka správa niekoľko viac-menej abstraktných a bližšie implementačne nerozpracovaných iniciatív: posilnenie inštitucionálnych spôsobilostí v záujme rýchlej koordinovanej reakcie na krízu; spoločné plánovanie; spoločné velenie operáciám; vytvorenie spoločného partnerstva pri manažmente dôsledkov ZHN; synergia vojenských spôsobilostí (má sa na mysli prepojenie síl rýchlej reakcie a bojových skupín EÚ). Súčasťou návrhov na politickú reformu NATO je aj nový vzťah medzi alianciou a OSN, ktorý sa má odvíjať od nadviazania historicky prvých formálnych stykov (v oblasti konzultácií) medzi NATO a OSN v r. 2008. Takisto by sa NATO malo usilovať o priebežne lepšie vzťahy s ďalšími medzinárodnými organizáciami – okrem EÚ výslovne aj s OBSE a Africkou úniou. Tu správa predkladá aj konkrétny návrh: vytvorenie námestníka generálneho tajomníka NATO pre partnerstvo. Niektoré ďalšie iniciatívy a partnerstvá (Stredomorský dialóg, Istanbulska iniciatíva pre spoluprácu, Partnerstvo za mier) sa v správe uvádzajú iba v deskriptívnej dimenzii.

VNÚTORNÉ REFORMY NATO

V oblasti vnútorných reforiem je správa konkrétnejšia aj odvážnejšia. Vzhľadom na čoraz komplikovanejší rozhodovací proces v ustavične sa rozširujúcej Aliancii sa odporúča zriadiť úrad generálneho tajomníka NATO pre vnútorné záležitosti. Treba povedať, že autori správy začali riešiť otázku reformy Aliancie na kľúčovom mieste – v otázke rozhodovacieho procesu. Návrh znie: pravidlo

konsenzu má byť zachované iba v Severoatlantickej rade (NAC) pri rozhodovaní o rozpočte a o vysielaní jednotiek do misií. Kvalifikovanou väčšinou sa má potom rozhodovať v tých výboroch, ktoré sú pod úrovňou NAC. Prekonanie nezhôd v NAC v otázke vysielania vojenských jednotiek do misií rieši správa návrhom, aby strana, ktorá s vyslaním do misie nesúhlasí, neblokovala konsenzus a „vyoptovala sa“ („opt-out option“). Taká krajina nebude musieť niesť náklady na misiu (operáciu), ale nebude mať potom ani právo spolurozhodovať o spôsobe, akým sa operácia vedie.

V záujme komplexného prístupu k riešeniu kumulovaných problémov správa navrhuje zlúčiť civilné a vojenské riadiace štruktúry (Medzinárodný sekretariát NATO a Medzinárodný vojenský štáb). Vojenský výbor NATO podľa správy neslúži svojmu účelu a nie je nestranným vojenským poradným orgánom. NATO by preto malo zvážiť jeho zrušenie.

Ekonomické problémy by mali viesť Alianciu k pozmeneniu statickej veliteľskej štruktúry, resp. k jej transformácii na aktívnu úlohu v prospech misií. Správa to odôvodňuje

tým, že SHAPE, hoci je explicitne strategickým veliteľstvom, si stále ponecháva príliš veľké právomoci pri operačnej kontrole, ktorá však prináleží skôr poľnému veleniu. Autori preto navrhujú reorganizovať veliteľskú štruktúru na trojúrovňovom princípe:

Na strategickej úrovni to bude Spojenecké veliteľstvo pre operácie (Allied Command Operations), ktoré bude podliehať vrchnému veliteľovi spojeneckých síl v Európe (SACEUR), pričom táto pozícia ostane v amerických rukách. Druhá úroveň bude operačná a tretia sa bude týkať troch rozmiestniteľných hlavných veliteľstiev, t. j. takých, ktoré budú rozmiestnené v oblastiach hlavných misií (v Kosove, Afganistane, prípadne inde).

liteľstiev, t. j. takých, ktoré budú rozmiestnené v oblastiach hlavných misií (v Kosove, Afganistane, prípadne inde).

Správa požaduje, aby všetky sily NATO boli schopné rozmiestnenia, inak sú pre misie NATO nepoužiteľné, či už ide o operácie v rámci článku č. 5, alebo mimo čl. č. 5. V súčasnosti je totiž v dôsledku najrôznejších deficitov (zastaraná výzbroj, imobilita, nedostatok výcviku pre potreby presunov) až 70% európskych síl neschopných rozmiestnenia. V tejto oblasti európske sily totálne zostávajú za americkými. Správa požaduje, aby boli rozmiestniteľné nielen ľahké, ale aj ťažké ozbrojené sily. To sa týka všetkých typov síl – hlavných bojových síl, intervenčných síl, NRF aj špeciálnych operačných a aliančných síl. Na záver správa požaduje tzv. „focusing“, „niche“, teda špecializáciu podľa funkčných a zemepisných kritérií, čím sa má definitívne prekonať tradičná nechuť k „delbe práce“ v Aliancii. V tejto hutnej správe možno nájsť oveľa viac aspektov komplexného prístupu k novému NATO. Niektoré problémy sú len načrtnuté, iné sú miestami viac, inde menej podrobne rozpracované, ale hlavný dôraz sa kladie na synchronizáciu politickej vôle na oboch stranách Atlantiku, čo má podľa autorov správy viesť k „novému NATO“ podľa jednotlivých koncipovaných položiek.

(Autor je analytik RC SFPA, n. o.)